

Hem>Familjefrågor och arv>Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Belgien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Föräldraansvar är en rättslig mekanism för att skydda och företräda barn tills de blir myndiga eller underhållsskyldigheten upphör. Föräldraansvaret omfattar både barnets person och tillgångar. Föräldraansvar regleras av artiklarna 371–387ter och 203 i civillagen (*Code civil / Burgerlijk Wetboek*).

Föräldraansvaret utövas automatiskt av barnets lagliga föräldrar, dvs. de personer som enligt lag anses vara föräldrar på grund av sitt faderskap, moderskap eller medmoderskap genom blodsband, adoption eller lag. Om de biologiska föräldrarna inte erkänns som lagliga föräldrar saknar de föräldraansvar. Barn kvarstår under faderns och moderns förmyndarskap tills de uppnår myndighetsålder (18 år) eller tills föräldrarnas underhållsskyldighet upphör. Föräldrarna har ansvaret för beslut om hur barnets boende ska organiseras och beslut i frågor som rör barnets underhåll, hälsa, tillsyn, utbildning, yrkesutbildning eller utveckling (artikel 203 i civillagen).

När det gäller de olika aspekterna av föräldraansvaret skiljer man mellan myndighet över barnets person, förvaltning av barnets tillgångar och slutligen vissa rättigheter som hänger samman med föräldraansvaret. Förmyndarskapet över barnets person delas upp i vårdnadsrätten, som består i att "bo" tillsammans med barnet (dvs. att vårda barnet, ha tillsyn över det och fatta beslut om dess utbildning till följd av att barnet bor hos föräldern), och rätten till utbildning, som består i att fatta beslut som rör barnets underhåll, utbildning och yrkesutbildning. När det gäller förvaltningen av barnets tillgångar skiljer man mellan rätten att förvalta barnets tillgångar och den lagliga nyttjanderätten till barnets tillgångar. I vissa fall kan föräldrar även ha befogenheter i fråga om barnets äktenskap, adoption och myndighetsålder.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldraansvaret över det minderåriga barnets person utövas normalt av båda föräldrarna gemensamt. Oavsett om föräldrarna lever tillsammans eller inte, eller om de är gifta eller inte, utövar de gemensamt de olika befogenheter som hänger samman med föräldraansvaret, om släktskapet med barnet har fastställts för dem båda (artiklarna 373 och 374 i civillagen).

Om släktskapet inte har fastställts för den ena föräldern eller om en av dem har avlidit, är frånvarande eller inte är i stånd att ge uttryck för sin mening, utövar den andra föräldern ensam föräldraansvaret.

Gentemot tredje man (som handlar i god tro) anses var och en av föräldrarna handla med den andra förälderns medgivande när de ensamma utövar föräldraansvaret (artikel 373 i civillagen).

Om föräldrarna inte kan komma överens om hur barnets boende ska organiseras, eller när det gäller viktiga beslut om barnets hälsa, utbildning, yrkesutbildning, fritid eller i religiösa eller filosofiska frågor, eller om föräldrarnas överenskommelse verkar strida mot barnets intressen, kan familjedomstolen (*tribunal de la famille / familierechtbank*) ge en av föräldrarna ensam vårdnad om barnet.

I så fall behåller den andra föräldern på vissa bestämda villkor 1) rätten att utöva tillsyn över barnets uppfostran, dvs. rätten att hållas informerad om barnets situation och rätten att vända sig till behörig familjedomstol om han eller hon anser att den andra föräldern inte har handlat i barnets intresse, och 2) umgängesrätten med barnet. Umgängesrätten kan endast vägras om synnerliga skäl föreligger (artikel 374 i civillagen).

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om varken fadern eller modern kan utöva föräldraansvaret ställs barnet under förmyndare (artikel 375 i civillagen).

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldra skiljer sig eller separerar?

Föräldrarnas separation eller skilsmässa har i princip ingen inverkan på föräldraansvaret. Den lagfästa principen är att barnets båda föräldrar gemensamt utövar föräldraansvaret (se punkt 2). Det innebär att var och en av föräldrarna utövar, och kan fortsätta att utöva, föräldraansvaret och att ingen av dem ensam kan fatta beslut som hindrar den andra föräldern från att utöva sina rättigheter. Varje förälder måste således få den andra förälderns samtycke för att kunna agera. När det t.ex. gäller hur barnets boende ska organiseras fattar emellertid den förälder som barnet bor hos beslut om de dagliga rutinerna, barnets uppförande osv.

Föräldrarna kan enas om formerna för utövandet av föräldraansvaret, förutsatt att detta ligger i barnets intresse.

I annat fall måste ärendet hänskjutas till familjedomstolen. Denna kan ge en av föräldrarna ensam vårdnad om barnet (se punkt 2).

Hur barnets boende ska organiseras, barnets folkbokföringsort samt föräldrarnas bidrag till barnets underhåll, utbildning och yrkesutbildning måste också fastställas.

5 Om föräldra sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrarna är inte skyldiga att vända sig till familjedomstolen utan kan ingå ett avtal som reglerar deras föräldraansvar över barnet. Föräldrarna kan när som helst, inklusive under en rättsprocess, få hjälp med detta genom att få tillgång till en ackrediterad och utbildad medlare (advokat, notarie eller annan ackrediterad medlare) (artikel 1730 i processlagen (*Code judiciaire / Gerechtelijk Wetboek*)).

Om de vid behov önskar verkställa beslutet bör de inge avtalet till behörig familjedomstol, som undersöker om detta ligger i barnets intresse.

Vid äktenskapsskillnad till följd av djup och varaktig söndring i äktenskapet (se faktabladet "Äktenskapsskillnad – Belgien") kan parterna när som helst under förärandets gång begära att domstolen ska godkänna avtalet om interimistiska åtgärder rörande barnen. Domstolen kan vägra att godkänna avtalet om det strider mot barnens bästa.

Vid äktenskapsskillnad i samförstånd (se faktabladet "Äktenskapsskillnad – Belgien") ska parterna i avtal som ingås före äktenskapsskillnaden ange vad som ska gälla i fråga om föräldraansvaret (utövandet av föräldraansvaret, umgängesrätten, förvaltning av barnets tillgångar) samt respektive parts bidrag till barnets underhåll, utbildning och yrkesutbildning, både under skilsmässoprocessen och därefter. Den allmänna åklagaren avger ett yttrande och familjedomstolen kan upphäva eller ändra bestämmelser som strider mot minderåriga barns bästa. Familjedomstolen meddelar dom på äktenskapsskillnad och godkänner avtalen om minderåriga barn.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldra inte kan komma överens om föräldraansvaret?

När en ansökan görs informerar registratören parterna att de kan använda sig av medling, förlikning eller på annat sätt lösa tvisten i godo (artikel 1253ter/1 i processlagen). Dessutom kan domaren när som helst föreslå parterna att undersöka om tvisten inte kan lösas med hjälp av förlikning eller medling. Om parterna enas kan domaren vilandeförklara målet så att parterna kan undersöka om de kan nå en överenskommelse eller om tvisten kan lösas med hjälp av medling. Målet kan även hänskjutas till avdelningen för uppgörelser i godo (artikel 1253ter/3 i processlagen).

Om parterna når en överenskommelse godkänner domstolen överenskommelsen, förutsatt att den inte uppenbart strider mot barnets bästa (artikel 1253*ter*/2 i processlagen).

Alla parter kan dessutom föreslå utomrättslig medling (artikel 1730 i processlagen). Ett avtal som ingås med hjälp av en godkänd medlare kan också godkännas på de villkor som anges ovan.

Slutligen är det inget som hindrar att parterna anlitar sakkunniga (socialassistenter, psykologer, barnpsykiatriker) för att få ett sakkunnigutlåtande, eller begär att en sakkunnig ska delta vid domstolsförhandlingen. I en rättsprocess kan åklagaren begära information från socialtjänsten om barnen, och familjedomstolen tar hänsyn till de synpunkter som barnen framför (artikel 1253*ter*/6 i processlagen).

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Om föräldrarna inte kan enas, eller endast delvis kan enas, eller om föräldrarnas avtal strider mot barnets bästa, beslutar familjedomstolen hur föräldraansvaret ska utövas. Domstolen tar hänsyn till de önskemål som respektive förälder har gett uttryck för, och till barnets önskemål om detta är tillräckligt gammalt, samt de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet. Domstolen kan bland annat fatta beslut om följande frågor:

– Om föräldrar ska ha ensam eller gemensam vårdnad om barnet (se punkt 2).

– Var barnet ska folkbokföras (dvs, dess hemvist).

– Hur barnets boende ska organiseras. (Om föräldrarna inte kan enas i denna fråga och de har gemensam vårdnad om barnet är förstahandsalternativet att barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna om minst en av föräldrarna begär detta. Om detta inte är den lämpligast lösningen kan förlängd boendetid eller andra former bli aktuella. Familjedomstolen tar hänsyn till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet och barnets och föräldrarnas intressen).

– Underhållsbidrag (varje förälder måste, efter förmåga, betala kostnaderna för barnets boende, underhåll, hälsa, tillsyn, utbildning, yrkesutbildning och utveckling).

Familjedomstolen kan även behöva fatta beslut om barnets utbildning och yrkesutbildning. Parterna kan även hänskjuta specifika frågor till domstolen, t.ex. fördelningen av lovperioder mellan föräldrarna, uppdelningen av vissa utgifter, skolinskrivning osv. Detta beror på omständigheterna i det enskilda fallet.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Det förhållandet att en av föräldrarna har ensam vårdnad innebär inte att denne har ensam beslutsrätt om allt som rör barnet. Man måste ta hänsyn till vad som överenskommit i det enskilda fallet. Den andra föräldern behåller dessutom rätten att utöva tillsyn över barnets uppfostran (se punkt 2).

Att flytta med barnet utan att meddela den andra föräldern kan få konsekvenser för barnets boende, umgängesrätten m.m. Den part som inte har underrättats om detta eller som inte går med på detta kan vända sig till familjedomstolen (artiklarna 374 och 387*bis* i civilagen) eller, i brådskande fall, till den domstol som beslutar om interimistiska åtgärder (*juge des référés / kortgedingrichter*) (artikel 584.4 i processlagen).

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

(Se punkt 2). Detta betyder att de båda har och fortsatt kommer att ha de rättigheter som följer av föräldraansvaret (omvårdnaden om barnet, utövandet av barnets rätt till utbildning, utövandet av rätten att förvalta och nyttja barnets tillgångar), och att ingen av föräldrarna ensam får fatta ett beslut som hindrar den andra föräldern från att utöva sina rättigheter. Varje förälder måste således få den andra förälderns samtycke för att kunna agera. När det gäller t.ex.

vårdnaden om barnet ska emellertid den förälder hos vilken barnet bor fatta de beslut som är nödvändiga i fråga om dagliga rutiner, umgängesregler osv.

Vad beträffar en tredje man (som handlar i god tro) anses var och en av föräldrarna agera med den andra förälderns samtycke när han eller hon ensam utför en handling med stöd av föräldraansvaret (artikel 373 i civilagen).

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Enligt artikel 572*bis*.4 i processlagen prövar familjedomstolar ansökningar som rör föräldraansvar, hur barnets boende ska organiseras eller umgängesrätt när det gäller minderåriga barn. Vilka handlingar som ska bifogas ansökan beror på vilken typ av talan som väcks.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Vissa mål som omfattas av familjedomstolens behörighet, t.ex. mål om föräldraansvar, hur barnets boende ska organiseras eller umgängesrätt, betraktas i lagen som brådskande mål och talan kan väckas genom kontradiktorisk ansökan, stämningsansökan eller gemensam ansökan. I sådana mål meddelas ett interimistiskt beslut. Vid en stämningsansökan är fristen minst två dagar (se artikel 1035.2 i processlagen). I andra fall måste den inledande förhandlingen äga rum högst 15 dagar från det att ansökan ingavs till domstolskansliet (artikel 1253*ter*/4.2 i processlagen).

I alla mål som rör minderåriga barn måste parterna närvara personligen, inte bara vid den inledande förhandlingen utan även vid förhandlingar där frågor beträffande barnen diskuteras och vid förhandlingar där muntliga yttranden avges (artikel 1253*ter*.2 första och andra stycket i processlagen). Minderåriga barn har dessutom rätt att yttra sig i relevanta frågor som rör föräldraansvar, boendearrangemang och umgängesrätt (artikel 1004/1.1 i processlagen).

12 Kan jag få rätts hjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

De allmänna bestämmelserna på området gäller (se faktabladet "Rätts hjälp – Belgien").

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Vid äktenskapsskillnad i samförstånd där parterna har enats om villkoren för utövandet av föräldraansvaret, åklagarmyndigheten har avgett ett yttrande och familjedomstolen har godkänt avtalen och beviljat äktenskapsskillnad, saknas i princip grunder för överklagande.

I andra fall kan ett beslut om föräldraansvar överklagas inom en tidsfrist som normalt är en månad. Denna tidsfrist löper från och med delgivningen eller tillkännagivandet av domen (överklagande av ett beslut som meddelats efter en ensidig ansökan från en av parterna). Ibland skjuts meddelandet av domen upp (t.ex. på den allmänna åklagarens begäran) så att tidsfristen kan förlängas.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Den familjedomstol som har fastställt barnets boendeperioder hos respektive förälder eller som har fastställt en förälders eller tredje parts umgängesrätt kan besluta om eventuella tvångsåtgärder för att verkställa beslutet (artikel 387*ter*.1 femte stycket i processlagen). Domstolen ska fastställa hur dessa åtgärder – som ska ta hänsyn till barnets bästa – ska utformas liksom villkoren för deras genomförande, och ska vid behov utse de personer som ska ha rätt att åtfölja exekutionstjänstemannen när beslutet ska verkställas. Domstolen kan fastställa ett vite för att säkerställa att beslutet följs.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

I kraft av förordning (EG) nr 2201/2003, känd som Bryssel IIa-förordningen, erkänns sedan den 1 mars 2005 i princip automatiskt alla beslut om föräldraansvar som fattats i en medlemsstat (utom i Danmark) fullt ut. Förutom vid beslut om umgängesrätt och beslut om återlämnande av bortförda barn måste emellertid en ansökan om verkställighetsförklaring inges till familjedomstolen innan ett beslut kan verkställas. Familjedomstolen meddelar sitt beslut i form av ett interimistiskt beslut.

Detta förenklade förfarande tillämpas emellertid inte på beslut som har fattats före detta datum utanför ett skilsmässoförfarande. I sådana fall bör det ordinarie förfarandet för erkännande och verkställighet följas.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Varje berörd person kan vända sig till familjedomstolen för att begära att ett beslut som meddelats i utlandet inte ska erkännas. Familjedomstolen kan förklara ärendet vilande om det berörda beslutet har överklagats i ursprungslandet.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

De belgiska domstolarna tillämpar i princip lagen i det land där barnet har hemvist.

Lagen i den stat där barnet är medborgare tillämpas emellertid om lagen i det land där barnet har hemvist inte gör det möjligt att sörja för det nödvändiga skyddet av barnets person eller tillgångar. Belgisk lag tillämpas om det skulle visa sig materiellt eller juridiskt omöjligt att vidta de åtgärder som föreskrivs i tillämplig utländsk lag.

Den här webbsidan hör till portalen [Ditt Europa](#).

Du får gärna [lämna synpunkter](#) på innehållet

This webpage is part of an EU quality network

Senaste uppdatering: 15/12/2020

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.